

**"PEDAGOGICAL CONFLICTOLOGY IN THE DEVELOPMENT
STRATEGY OF PRESCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATIONS:
THEORY, PRACTICE AND PROBLEMS"**

Zulpukorova Parvina Ruzmat qizi

Toshkent viloyati Bo'stonliq tumani 4-sonli

Davlat maktabgacha ta'lim

tashkiloti direktori o'rinbosari; Chirchiq

Davlat pedagogika universiteti 1

bosqich magistratura talabasi.

Email:parvinazulpukorova7@gmail.com

99-866-01-22

Annotation

This article covers the theoretical and practical aspects of pedagogical conflictology. It provides a detailed analysis of the types of conflicts that arise in the pedagogical process, their causes, methods of identification and diagnosis, strategies for preventing and resolving conflicts. It also demonstrates the effective use of pedagogical conflictology through practical examples from preschool and school educational environments. The article provides practical recommendations for understanding and resolving pedagogical conflicts and is intended as a useful guide for pedagogical personnel, parents, and specialists working in the field of education.

**«ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ КОНФЛИКТОЛОГИЯ В СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ
ОРГАНИЗАЦИЙ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ: ТЕОРИЯ,
ПРАКТИКА И ПРОБЛЕМЫ»**

Аннотация

В статье рассматриваются теоретические и практические аспекты педагогической конфликтологии. В ней подробно анализируются виды конфликтов, возникающих в педагогическом процессе, причины их возникновения, методы выявления и диагностики, стратегии предупреждения и разрешения конфликтов. На практических примерах из практики дошкольного и школьного образования демонстрируется эффективность применения педагогической конфликтологии. Статья содержит практические рекомендации по пониманию и разрешению педагогических конфликтов и предназначена для использования педагогическими работниками, родителями и специалистами, работающими в сфере образования.

“MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASIDA PEDAGOGIK KONFLIKTOLOGIYA: NAZARIYA, AMALIYOT VA MUAMMOLAR”

Annotatsiya

Ushbu maqola pedagogik konfliktologiyani nazariy va amaliy jihatlarini yoritadi. Unda pedagogik jarayonda yuzaga keladigan konfliktlar turlari, ularning sabablari, aniqlash va diagnostika qilish usullari, konfliktlarni oldini olish va hal qilish strategiyalari batafsil tahlil qilinadi. Shuningdek, maktabgacha va maktab ta’lim muhitidagi amaliy misollar orqali pedagogik konfliktologiyani samarali qo’llanilishi ko’rsatiladi. Maqola pedagogik konfliktlarni tushunish va hal etish bo’yicha amaliy tavsiyalar beradi va pedagogik kadrlar, ota-onalar hamda ta’lim sohasida faoliyat yuritayotgan mutaxassislar uchun foydali qo’llanma sifatida mo’ljallangan.

Kirish

Pedagogik konfliktologiya – bu pedagogika va konfliktologiya sohalarining kesishmasida rivojlangan yangi ilmiy yo’nalish bo’lib, u pedagogik jarayonda yuzaga keladigan nizolarni tahlil qilish, oldini olish va samarali hal qilish usullarini o’rganadi. Bugungi kunda maktabgacha va maktab ta’lim muhitida konfliktlar tez-tez uchray turadi. Ushbu maqola pedagogik konfliktologiyani nazariy asoslari, asosiy tamoyillari, amaliyotdagi vazifalari, muammolari va yechimlari haqida to’liq ma’lumot beradi.

1. Pedagogik konfliktologiyani mohiyati

Pedagogik konfliktologiya ikki soha – pedagogika va konfliktologiya bilimlarini birlashtiradi. Uning asosiy maqsadi:

pedagogik jarayonda yuzaga keladigan nizolarni aniqlash;

nizolarni oldini olish mexanizmlarini ishlab chiqish;

konfliktni konstruktiv usulda hal qilish va ta’lim sifatini oshirish.

Pedagogik konfliktologiyani predmeti – ta’lim jarayonida ishtirok etuvchi shaxslar (o’qituvchi, bola, ota-ona, ma’mur) o’rtasidagi nizolar va ularning psixologik, ijtimoiy, axloqiy sabablarini o’rganishdir.

2. Pedagogik konfliktlarning turlari va sabablari

2.1. Konflikt turlari

Pedagogik jarayonda uchraydigan konfliktlar quyidagi turlarga bo’linadi:

1. Shaxslararo konfliktlar – o’qituvchi va bola, bola va bola, o’qituvchi va ota-ona o’rtasida yuzaga keladi.

2. Guruhlararo konfliktlar – sinf, guruh yoki maktab jamoasi ichida yuzaga keladigan nizolar.

3. Shaxs va vazifa o'rtasidagi konfliktlar – bolaning o'qituvchi tomonidan berilgan vazifani bajarishga qarshi chiqishi.

4. Qiymat va qarashlar konflikti – turli shaxslarning turmush tarzi, axloqiy yoki madaniy qadriyatlar to'qnashishi.

2.2. Konfliktlarning sabablari

Pedagogik nizolar ko'plab omillarga bog'liq:
shaxsiy xususiyatlar va temperament farqlari;
noto'g'ri kommunikatsiya va tushunmovchilik;
motivatsiya yetishmasligi yoki noto'g'ri maqsadlar;
ota-onaning noto'g'ri yondashuvi;
ta'lim jarayonidagi tartibsizliklar va me'yoriy qoidalar buzilishi.

3. Konfliktlarni aniqlash va diagnostika qilish

Konfliktlarni oldini olishning birinchi qadami ularni aniqlashdir. Diagnostika quyidagi usullar orqali amalga oshiriladi:

Observatsiya – o'qituvchi yoki psixologning to'g'ridan-to'g'ri kuzatuv;

So'rovnomalar va testlar – ishtirokchilarning konfliktga bo'lgan munosabati, shaxsiy xususiyatlari va hissiy holatini aniqlash;

Intervyular va suhbatlar – shaxslararo nizolarning sabablarini chuqur tushunishga yordam beradi.

4. Konfliktlarni oldini olish usullari

Konfliktologiya pedagogik jarayonda nizolarni kamaytirish va oldini olishning bir nechta samarali usullarini taklif qiladi:

1. Tushunishga asoslangan yondashuv – har bir ishtirokchi fikrini tinglash va tushunish.

2. Ijobiy muhit yaratish – sinfda yoki guruhda ijobiy, qo'llab-quvvatlovchi atmosferani shakllantirish.

3. Qoidalariga amal qilish – tartib va intizomni belgilash orqali nizolarni kamaytirish.

4. O'qituvchining shaxsiy namunasi – o'qituvchi konfliktlarni hal qilishda adolatli va sabrli bo'lishi.

5. Guruh faoliyati va hamkorlikni rivojlantirish – bolalarni jamoaviy ishga jalb qilish, mas'uliyatni taqsimlash.

5. Konfliktlarni hal qilish strategiyalari

Pedagogik konfliktologiyada konfliktni hal qilish strategiyalari quyidagicha bo'linadi:

Hamkorlik strategiyasi – nizoni barcha tomonlar uchun foydali tarzda hal qilishga qaratilgan;

Moslashuv strategiyasi – muayyan sharoitlarda bir tomon boshqa tomonga moslashadi;

Qarama-qarshilik strategiyasi – o‘z manfaatlarini himoya qilish uchun to‘qnashuvni davom ettirish;

Chekinish strategiyasi – konfliktni vaqtincha chetlab o‘tish, ortiqcha kuch ishlatmaslik.

Pedagogik jarayonda eng samarali strategiya – hamkorlik va tushunish yondashuvi. Bu bolalarning ijtimoiy va psixologik rivojlanishiga ijobiy ta’sir qiladi.

6. Amaliy misollar va pedagogik tajriba

Masalan, maktabgacha yoshdagi bolalar o‘rtasida o‘yinchoqlar bo‘yicha nizolar tez-tez uchraydi. Pedagogik konfliktologiya prinsiplariga ko‘ra, o‘qituvchi:

bolalarning fikrini tinglaydi;

ularga navbat bilan foydalanishni o‘rgatadi;

nizoni o‘yin orqali konstruktiv tarzda hal qiladi.

Shu bilan birga, maktab o‘qituvchilari va ota-onalar o‘rtasidagi nizolar ham murakkab bo‘lishi mumkin. Masalan, bola tarbiyasi yoki baholar bo‘yicha kelishmovchilik yuzaga keladi. Bu holatda mediatorlik (vositachilik) orqali nizolarni hal qilish tavsiya etiladi.

7. Pedagogik konfliktologiyaning dolzarb muammolari

Bugungi kunda pedagogik konfliktologiya bir qator muammolarni hal qilishi zarur:

zamonaviy texnologiyalar va ijtimoiy tarmoqlar orqali yuzaga keladigan nizolar;

turli madaniyat va millat vakillari o‘rtasidagi tushunmovchiliklar;

pedagogik xodimlarning stress va professional tayyorgarligi yetishmasligi.

Shuningdek, maktab va bog‘cha muhitida konfliktlarni monitoring qilish va pedagogik kadrlarni muntazam o‘qitish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Xulosa

Pedagogik konfliktologiya – zamonaviy ta’lim tizimining muhim qismidir. U pedagogik jarayonda yuzaga keladigan nizolarni aniqlash, oldini olish va hal qilish orqali ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Nizolarni konstruktiv tarzda hal qilish orqali bolalar va o‘qituvchilar o‘rtasida ishonch, hurmat va hamkorlik ruhini shakllantirish mumkin.

Pedagogik konfliktologiyani chuqur o‘rganish va amaliyotga tatbiq etish orqali ta’lim muhitida ijobiy o‘zgarishlar yaratish mumkin. Bu esa nafaqat pedagoglar, balki ota-onalar va butun jamiyat uchun foydali bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Jo'rayev, Sh. Pedagogik mahorat va konfliktologiya – Toshkent: O'qituvchi nashriyoti, 2018. Kitobda pedagogik konfliktlarni aniqlash va ularni samarali hal qilish usullari haqida batafsil ma'lumot berilgan.
2. Axmedova, M. Pedagogik konfliktologiya: nazariya va amaliyot – Toshkent: Sharq, 2020. Nazariy asoslar, pedagogik nizolarning turlari va oldini olish strategiyalari yoritilgan.
3. O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi. Pedagogik faoliyat va tarbiya metodikasi – Toshkent, 2021. Pedagogik jarayonda nizolarni aniqlash va oldini olish bo'yicha milliy standartlar va tavsiyalar.
4. Rahmonova, N. Psixologik asoslarda pedagogik konfliktlarni boshqarish – Toshkent: Fan, 2017. Konfliktlarni psixologik tahlil qilish, shaxsiy xususiyatlar va temperamental farqlar asosida hal etish usulla